

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ _ ” _ 20 _ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

«ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ»

Виконавець

студентка кредитно - економічного факультету
4 курсу 2 групи

- Сараїн Юлія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н.

(науковий ступінь, вчене звання)

Шмуратко Я.А.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	6
1.1 Економічна сутність фінансової стійкості банку та чинники, що її зумовлюють	6
1.2 Загальна характеристика методів оцінки фінансової стійкості банків	11
1.3 Правове забезпечення оцінки фінансової стійкості банку.....	18
Висновки до першого розділу.....	24
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ	26
2.1 Загальна характеристика діяльності ПАТ «Банк Восток»	26
2.2 Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Банк Восток»	32
2.3 Оцінка фінансової стійкості банківської системи України	35
Висновки до другого розділу.....	50
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	52
3.1 Світовий досвід оцінювання фінансової стійкості банків	52
3.2 Напрями удосконалення методів оцінки фінансової стійкості вітчизняних банків	61
Висновки до третього розділу.....	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність роботи. Кризові явища, з якими зіткнулась вітчизняна фінансова система внаслідок економічної та політичної кризи останніх років, суттєво вплинули на ринкову кон'юнктуру та умови, в яких функціонують вітчизняні банки. Проблеми, з якими зіткнулись окремі банки, а саме неспроможність нейтралізувати ризики діяльності, зростання рівня токсичних активів, проблеми з ресурсною базою поставили під загрозу не лише прибутковість діяльності банків, але й взагалі їх функціонування та стабільність банківської системи України в цілому. Головним завданням, яке постає перед вітчизняною банківською системою, є підтримка на належному рівні її фінансової стійкості, що дає змогу банкам виконувати функції із забезпечення економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів.

Зазначені процеси набувають особливого розмаху в умовах глобалізації та інтенсифікації банківського бізнесу, посилення конкурентної боротьби та збільшення можливих загроз кредитної безпеки, що зумовлює необхідність впровадження науково обґрунтованих, адаптованих до реалій банківської діяльності методології, передових банківських технологій та світовому досвіду оцінювання фінансової стійкості як окремих банків, так й банківської системи в цілому.

Мінливі умови зовнішнього середовища, поява нових чинників впливу на стійкість окремих банків, що відтам впливає на стійкість та сталий розвиток банківської системи, потребують постійного моніторингу та вдосконалення методів оцінки фінансової стійкості банків є питанням, яке не втрачає своєї актуальності та потребує постійного дослідження та вдосконалення.

Проблемам фінансової стійкості банків та її оцінки присвячено праці багатьох провідних зарубіжних і вітчизняних учених. Серед зарубіжних фахівців, які приділили увагу даній тематиці, можна назвати таких авторів, як: І. Амелін, К.Дж. Барлтроп, Л. Батракова, Д. Блекуелл, Е. Гілл, Е. Делан, Д. Кидуелл, Р. Коттер, А. Крутов, О. Лаврушин, Д. МакНотон, Ю. Масленченков, Г. Панова, Р. Петерсон, Е. Рід, П. Роуз, Дж. Сінкі та ін. Серед вітчизняних економістів слід відмітити праці В. Вітлінського, А. Герасимовича, А. Єпіфанова, М. Зверякова, В. Коваленко, В.

Кочеткова, Л. Кузнецової, А. Мороза, А. Пересади, М. Савлука, І. Сала, О. Сергєєвої, О. Шевцової та інших.

Відаючи належне науковим напрацюванням вчених із цієї проблематики варто зауважити, що потреба в її подальшому дослідженні зумовлюється мінливістю середовища, в якому функціонують банки, що призводить виникнення як нових чинників впливу на фінансову стійкість банків, так й до нових наслідків впливу вже визначених чинників, що зумовлює потребу в постійному вдосконаленні або розробці нових методів оцінки фінансової стійкості банків.

Актуальність визначених проблем зумовила вибір теми, окреслила об'єкт та предмет дослідження, його мету та основні завдання

Метою випускної роботи є узагальнення методів та підходів до оцінки фінансової стійкості банків та визначення напрямів їх вдосконалення з урахуванням чинників, що впливають на фінансову стійкість банків.

Для досягнення мети в роботі було визначено наступні *завдання*:

- з'ясувати економічну сутність фінансової стійкості банку та визначити чинники, що на неї впливають;
- узагальнити наявні підходи до оцінки фінансової стійкості банку;
- надати оцінку правовому забезпеченню регулювання та нагляду за фінансовою стійкістю банку;
- проаналізувати показники фінансової стійкості банківської системи України;
- проаналізувати показники фінансової стійкості ПАТ «Банк Восток»;
- дослідити світовий досвід та підходи до оцінки фінансової стійкості банків;
- визначити проблеми та шляхи удосконалення методів оцінки фінансової стійкості банків.

Об'єктом дослідження є оцінка фінансової стійкості банків.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо визначення фінансової стійкості банків.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувались такі методи досліджень: абстрактно-логічний – для аналізу наукової літератури (при визначенні сутності фінансової стійкості банків, чинників впливу на фінансову стійкість банків,

узагальненні світового досвіду методів оцінки фінансової стійкості тощо), статистично-економічний – для оцінки фінансової стійкості банківської системи України та ПАТ «Банк Восток», оцінки чинників впливу на фінансову стійкість банків; системного підходу – для обґрунтування висновків і пропозицій щодо напрямів удосконалення методів оцінки фінансової стійкості банків.

Інформаційною базою дослідження є наукові дослідження, зокрема монографії та наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів; нормативно-правові акти, зокрема закони України, нормативно-правові акти центральних органів влади, постанови та інструкції НБУ. Інформаційними джерелами для аналітичних розрахунків слугували офіційні дані НБУ, фінансова звітність ПАТ «Банк Восток», аналітичні дані Банку міжнародних розрахунків, Світового банку, відомості, що розміщені на офіційних сайтах інших державних установ.

Практична цінність отриманих результатів дипломного дослідження полягає в поглибленні наукового обґрунтування методів оцінки фінансової стійкості банків. Результати дослідження опубліковано у наступних статтях та доповідях на наукових конференціях:

1. Сараїн Ю.В. Світовий досвід оцінки фінансової стійкості банківських установ: Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності», 6 грудня 2017 р. - Кременчук, 2017. - 215 с. – С. 78–79.

2. Сараїн Ю.В. Оцінка фінансової стійкості банківських установ з використанням методики «RATE» / Ю.В. Сараїн // Збірник наукових праць студентів кредитно – економічного факультету Одеського національного економічного університету / Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 217-223.

ВИСНОВКИ

Роблячи висновок, можна сказати, що фінансова стійкість - це визначальна характеристика банку, що показує здійснення ефективної діяльності, що дозволяє банку відповідати за всіма своїми зобов'язаннями не зважаючи на вплив різноманітних факторів.

Як вже зазначалось основною метою оцінки фінансової стійкості банку - забезпечення умов існування та активної діяльності комерційного банку. Фінансова стійкість банку залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів.

Проаналізувавши фактори, що впливають на фінансову стійкість банків, можемо говорити, що на фінансову стійкість банку впливає безліч факторів як зовнішні так і внутрішні, що в свою чергу також класифікуються за ознаками. Варто підкреслити, що кожен з факторів може впливати на фінансову стійкість як позитивно так і негативно, тож банківській установі необхідно постійно досліджувати фінансовий стан банківської системи, конкурентів, а також свої показники стабільності. Це в свою чергу дозволить уникнути негативних наслідків та в майбутньому отримати прибутки.

Проблема оцінки фінансової стійкості банків України на сьогодні є актуальною та продиктована реаліями економічного життя суспільства. Загальна характеристика методів аналізу фінансової стійкості комерційних банків свідчить, що - кожен окремо взятий метод має як певні переваги так і певні недоліки. Однак, слід зазначити, що всі способи оцінювання фінансового стану комерційних банків не надають необхідну інформацію, на основі якої можна зробити висновок щодо фінансової стійкості банку і потребують доопрацювання. Різна концепція застосування методів та різні алгоритми

Отже, комплексний аналіз фінансової стійкості банківської установи дає можливість визначити фінансовий стан банку, розмір доходів від здійснення банківської діяльності, степінь ризику окремих операцій, рівень ризику тих чи інших банківських операцій.

ПАТ «Банк Восток» на сьогодні один із стабільних універсальних банків України, який за розмірами активів ПАТ «Банк Восток» входить в 30 найкрупніших банків. Банк пропонує повний комплекс сучасних фінансових та платіжних інструментів, що допомагають організаціям досягнути комерційного успіху, а людям - підвищити рівень добробуту. Оперативність та клієнторієнтовність в обслуговування є основною характеристикою ПАТ «Умовний банк».

Аналіз капіталу банку довів, що капітал банку є достатнім для запобігання ризиків, оскільки темпи росту капіталу більші, ніж темпи росту активів. Важливу роль у формуванні ресурсної бази банку відіграють депозитні операції. Так, за аналізовані 5 років кошти фізичних та юридичних осіб в пасивах банку мають тенденцію до зростання, що свідчить про вдало обрану стратегію розвитку банку.

Найбільшу частку в структурі активів займають кредити та заборгованість юридичних осіб, питома вага яких у загальних активах банку 70,05%. Протягом останніх 5 років частка показника була стабільною, але помітні коливання відбулися у 2015 – 2016 роках. Так, у 2015 році порівняно з 2014 питома вага кредитів та заборгованості юридичних осіб зменшилась на 16,17 в.п., після чого в наступних періодах відбувалося збільшення обсягів кредитування. При цьому, частка проблемних кредитів у загальному кредитному портфелі протягом аналізованого періоду не перевищувала 3%.

Зазначені показники свідчать про зважену політику управління ризиками банку.

Проведений аналіз основних показників діяльності ПАТ «Банк Восток» дає можливість говорити, що хоч певні показники оцінки фінансового стану банку в аналізованому періоді мали тенденцію до зменшення, то перш за все це було пов'язано з нестабільною економічною та політичною ситуацією в країні, але в цілому за досліджуваний період стабільність банку значно підвищилася.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. B. Monfort, C. Mulder. Using credit ratings for capital requirements on leading to emerging market economies: Possible impact of a new Basel accord. Wash.: IMF working papers, WP/00/69, 2000.
2. Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework Basle Committee on Banking Supervision [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>
3. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lw.com/upload/pubcontent/_pdf/pub3947_1.pdf.
4. Cihak Martin “Stress testing: A review of key concepts” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.defaultrisk.com/pp_test_05.htm.
5. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.imf.org
6. Stella P. Central Bank Financial Strength, Policy Constraints and Inflation. Washington DC, 2008.
7. Банковское дело : учебник ; ред. О.И. Лаврушина. – М. : Банковский и биржевой научно–консультационный центр ; ЭКОС, 1992. – 428 с.
8. Бахолдин А. А. Финансовая стабильность, денежно–кредитная политика и банковские риски / А.А. Бахолдин // Финансы и кредит. – 2007. – № 5 . – С. 59–61.
9. Белова І. Визначення фінансової стабільності України / І. Белова, С. Башлай // Вісник НБУ. – 2013. - №7. – С. 25-31.
10. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: Монографія. – Тернопіль, 2016. – 250 с.
11. Житний П. Є. Світова практика стрес-тестування у банках України / П. Є. Житний, С. М. Шаповалова, Г. М. Карамішева // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (30). – С. 67-72.

12. Зверяков М. И. Мировой кризис и новая модель экономического развития / М.И. Зверяков // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – №1 (3). – Т.1.– С.138–142.
13. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
14. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
15. Зверяков М.І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В.В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. - №6. - С. 13-23.
16. Зверяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєва. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2014. – 485 с.
17. Зеленский Ю.Б., Бирюкова Е.А. Механизмы повышения устойчивости банковской системы // Деньги и кредит. – 2006. - № 7. – С.11-21.
18. Золковер А.О. Методи забезпечення фінансової стійкості комерційних банків [Текст] / А.О. Золковер, А.О. Гуменюк // Международный научный журнал. 2015. - № 7.
19. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
20. Калініченко О. Нові організаційні підходи до управління банком як джерело підвищення стійкості банку // Банківська справа. – 2006. № 2. – С. 83-90.
21. Коваленко В.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : монографія / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
22. Коваленко В.В. Інструменти державного антикризового управління в банківському секторі / В.В. Коваленко // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 2. – С. 8–14.
23. Коваленко В.В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи / В.В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. –

2006.– № 11. – С. 193–200.

24. Коваленко В.В. Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи [Текст] / В.В. Коваленко, Ю.О. Гаркуша // Вісник НБУ. – 2013. - №9. – С. 35-40. Коваленко В.В. Фінансовий моніторинг банків : навч. посіб. / В.В. Коваленко– Суми : Мрія–1 ЛТД, 2005. – 120 с.

25. Королько Е. В. Моніторинг фінансового стану комерційного банку в системі регулювання банківської діяльності / Є. В. Корольова // Фінанси і кредит. - 2016. - № 22 (136). - С. 32-39

26. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: Монографія. –К.: Вид-во Європ. Університету, 2003.–300 с.

27. Крейнина М.Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений / М.Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. 2001.— № 2. — С. 32–36.

28. Крухмаль О.В. Формування системи показників оцінки фінансової стійкості банків // Соціально – економічні дослідження в перехідний період. – Львів, 2005. – Вип. 6(56): Ринкові перетворення в Україні в умовах світових інтеграційних процесів. – с. 390 – 395.

29. Лаврушин О. И. Устойчивость банковской системы и развитие банковской политики. – Москва: Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации, 2015. – 390 с. - ISBN: 978-5-406-03263-3

30. Лаврушин О.И. Банковское дело. Экспресс-курс: учебное пособие / О.И. Лаврушин – М.: КНОРУС, 2009. - –352 с.

31. Лаврушин, О. И. Оценка финансовой устойчивости кредитной организации: учебное пособие / О.И. Лаврушина, И.Д. Мамоновой. – М.: КНОРУС, 2011. – 304 с.

32. Майба В.В. Оцінювання факторів фінансової стійкості комерційних банків / В. В. Майба // Зб. наук. праць /М-во освіти і науки України, ДВНЗ Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана; відп. ред. В. К. Галіцин. – 2011. –№ 83.– С. 49–65.

33. Михайлюк Р.В. Основні критерії оцінювання фінансової стійкості комерційного банку // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т.17: Збірник наукових праць: Наукове видання. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – 380 с.

34. Міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу. Виправлена версія [Електронний ресурс]. – Базель, 2004. – Режим доступу: <http://www.bis.org>.

35. Овчинникова О.П. Основные направления обеспечения динамической устойчивости банковской системы / О.П. Овчинникова, А.Ю. Бец//Финансы и кредит. – 2006. – №22. – С. 2– 11.
36. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: Монографія / [В.М. Кочетков]. – К. : Вид-во Європ. Університету, 2003. – 300 с.
37. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
38. Осташ С. Деякі аспекти прибутковості і фінансової стійкості комерційного банку // Вісник НБУ. – 2011. № 2. – с. 47-49.
39. Офіційний сайт Базельського Комітету з питань банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bis.org/>
40. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
42. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <https://minfin.com.ua>
43. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua>
44. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua>
45. Офіційний сайт ПАТ «Банк Восток» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bankvostok.com.ua/>
46. Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению — Вашингтон, округ Колумбия, США: Международный Валютный Фонд, 2007г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/rus/guide.pdf>
47. Порядок визначення та затвердження рейтингової оцінки банку за рейтинговою системою CAMELSO// Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 р. № 393-рш [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/document/download;jsessionid=E401C2056B60BA6FB8723C983062255?docId=40919990>

48. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 07.12.2000 №2121–III / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

49. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04/>

50. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/v0460500-09>

51. Річна фінансова звітність за 2016 р. // Офіційний сайт ПАТ «Банк Восток». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2016.pdf

52. Річна фінансова звітність за 2017 р. // Офіційний сайт ПАТ «Банк Восток». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bankvostok.com.ua/Upload/files/finance_report_2017.pdf

53. Рязеєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рязеєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 3. – Т. 1. – С. 177–181

54. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник: Навчальне видання. – Суми: ВТД Університетська книга. – 2007. – 314 с.

55. Склеповий І.Є. Складові стійкості комерційного банку / І.Є. Склеповий // Фінанси України. – 2002. – №5. – С. 138–143.

56. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя / А. Стефанишина // Вісник НБУ. – 2015. – № 11. – С. 62-66.

57. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: Монографія / [В. В. Коваленко]. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. – 228 с.

58. Стрес-тести як інструмент діагностики банків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/docscatalog/document?id=47725154>
59. Турчин Н.Б. Зарубіжні рейтингові системи оцінки банківської діяльності та їх особливості / Н.Б. Турчин // Наука й економіка. – 2008. - №3(11). – С. 90-94.
60. Фетисов Г. Г. Методологические основы формирования устойчивости банковской системы [Текст] / Г. Г. Фетисов // Финансы и кредит. 2002.– 15 (105). – С. 2–13
61. Худа О. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків [Електронний ресурс] / О. Худа. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1133>
62. Чиж Н.М. Капіталізація вітчизняних комерційних банків та її перспективи [Текст] / Н.М. Чиж, М.И Дзямулич, О.А.Урбан // Економічний форум. – 2015. - №7